

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาโครงการ

การคมนาคมทางรถไฟ เป็นระบบที่มีความสัมพันธ์กับชีวิตคนไทยมานานทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรมตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ที่ทรงเป็นผู้ริเริ่มก่อตั้งการรถไฟไทยขึ้นมา และได้มีการพัฒนารูปแบบของรถไฟ ตั้งแต่ในอดีตที่เป็นรถจักรไอน้ำ พัฒนามาตามสภาพสังคมและเศรษฐกิจ จนมาเป็นรถไฟในรูปแบบที่ใช้ในปัจจุบัน และยังมีการพัฒนาต่อไปในอนาคตเพื่อให้ทันยุคทันสมัย

จากระยะเวลาตั้งแต่ที่มีการเริ่มใช้รถไฟในประเทศไทย มีการพัฒนารูปแบบของรถไฟมาตลอด มีการปรับปรุงแก้ไขตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นภายในประเทศ ทั้งรูปแบบของรถไฟที่ใช้ในการขนส่งคน และที่ใช้ในการพาณิชย์ขนส่งสินค้า นอกจากนี้ในอดีตรถไฟยังเป็นระบบคมนาคมที่สำคัญในการทำสงคราม เช่น สงครามมหาเอเชียบูรพา การคมนาคมขนส่งทางรถไฟก็ยังเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญในการผลักดันการพัฒนาประเทศให้เจริญขึ้น ไปตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน และจากที่มีการพัฒนารูปแบบของรถไฟมาตลอด จนถึงรถไฟรูปแบบที่ใช้ในปัจจุบัน ทำให้มีรถไฟจำนวนมากและหลายรูปแบบที่ไม่ได้ใช้งานแล้ว บางส่วนได้ไปจอดเก็บตามสถานีหัวเมืองต่างๆและ ไม่ได้รับการดูแลรักษา จึงต้องมีการรวบรวมรูปแบบของรถไฟที่ใช้ในประเทศไทยเอาไว้ เพื่อให้เห็นวิวัฒนาการการพัฒนา รูปแบบของรถไฟไทยจากอดีตมาจนถึงปัจจุบัน และรถไฟบางรูปแบบยังสามารถทำให้ระลึกถึงประวัติศาสตร์ บางช่วงของประเทศไทยที่สำคัญได้ เพราะรถไฟบางรูปแบบบางครั้งจะใช้ในเหตุการณ์เพียงเหตุการณ์เดียวแล้วเลิกใช้ไปเลย จึงต้องมีการเก็บรวบรวมและจัดแสดงรูปแบบของรถไฟและปัจจัยอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับรถไฟไทย เช่น รูปแบบของสถานี เพื่อให้ผู้ที่สนใจหรือต้องการศึกษาประวัติศาสตร์ วิวัฒนาการที่เกิดขึ้นกับรถไฟและเรียบเรียงลำดับเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้น ได้ชัดเจนและเป็นรูปธรรม

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 และนโยบายของการรถไฟแห่งประเทศไทยมีโครงการที่จะพัฒนาและสร้างสถานีต้นทางที่จะออกจากกรุงเทพให้อยู่บริเวณชานเมือง เช่น สถานีรถไฟสายตะวันออก โดยมุ่งเน้นการขนถ่ายประชาชนจากภายในตัวเมืองออกสู่ชานเมืองและจากนอกเมืองเข้าสู่กลางเมือง เพื่อเป็นการลดปัญหาด้านการจราจรและปัญหามลพิษที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน และยังเป็นสถานีที่รองรับการขยายตัวของประชาชนในเมืองหลวง รวมถึงการขยายตัวเศรษฐกิจตามผังแม่บทการพัฒนาพื้นที่ของการรถไฟแห่งประเทศไทย ทำให้ในอนาคตจะมีการย้ายสถานีหลักที่อยู่ใจกลางเมืองออกไปสู่ชานเมือง¹ จึงทำให้สถานีเก่าไม่ได้ใช้งาน และเกิดพื้นที่ว่างเปล่ากว้างขึ้น การรถไฟจึงมีแผนที่จะพัฒนาพื้นที่ใช้สอยที่ว่างเปล่าเหล่านั้นและมีโครงการที่จะสร้างพิพิธภัณฑ์รถไฟไทยที่จะเล่าถึงประวัติศาสตร์วิวัฒนาการของรถไฟไทย จึงเป็นโครงการที่มีความสำคัญและเหมาะสมที่จะจัดตั้งขึ้นเพื่อให้ประชาชนและผู้สนใจจะศึกษาได้รับรู้และเห็นความสำคัญของรถไฟไทย

¹ อรรถ วงศ์นันต์ ปรับโครงการบริหารการรถไฟฯ ประวัติศาสตร์หน้าใหม่เพื่อการพัฒนา , พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพฯ, การรถไฟ 2541)

1.2 ลักษณะโครงการ

เป็นโครงการที่จะเข้าไปปรับปรุงพื้นที่ว่างเปล่าของการรถไฟแห่งประเทศไทยที่จะไม่ได้ใช้งานในอนาคต หลังจากการย้ายสถานีออกไปชานเมือง จะมีทั้งการอนุรักษ์รูปแบบทางสถาปัตยกรรมที่อยู่ในเขตพื้นที่มีการออกแบบที่ผสมผสานระหว่างรูปแบบสถาปัตยกรรมเดิมกับรูปแบบสถาปัตยกรรมใหม่ที่จะสร้างขึ้น และพัฒนาพื้นที่ว่างบริเวณใกล้เคียงให้มีความสัมพันธ์กันระหว่างตัวโครงการที่จะเกิดขึ้นกับสภาพเมืองเดิม

1.3 วัตถุประสงค์และจุดมุ่งหมายของการศึกษา

- 1.3.1 เพื่อศึกษาถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไปได้ที่จะนำมาสนับสนุนโครงการ เช่น แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายของภาครัฐ แผนพัฒนาโครงการต่างๆของการรถไฟแห่งประเทศไทย สภาพเศรษฐกิจและสังคม ฯลฯ เพื่อกำหนดกิจกรรมและพื้นที่ใช้สอยภายในโครงการ
- 1.3.2 เพื่อศึกษาศักยภาพด้านที่ตั้งสภาพบริบทของเมือง ความสัมพันธ์ระหว่างโครงการกับเมือง รวมถึงข้อกำหนดด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการตั้งโครงการ
- 1.3.3 เพื่อศึกษาถึงระบบการปรับเปลี่ยนรูปแบบพื้นที่ว่างจากกิจกรรมเดิมที่มีการใช้งานอยู่แล้วมาเป็นกิจกรรมใหม่
- 1.3.4 เพื่อศึกษาการออกแบบการผสมผสานรูปแบบทางสถาปัตยกรรมเก่าและใหม่เข้าด้วยกัน

1.4 ความสำคัญและประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

- 1.4.1 ทำให้ทราบถึงขั้นตอนการทำงานในแต่ละส่วนของการรถไฟแห่งประเทศไทยในแง่มุมที่เป็นประวัติศาสตร์ ปัจจุบัน และอนาคต
- 1.4.2 ทำให้ทราบถึงทฤษฎีการออกแบบอาคารที่เกี่ยวกับรถไฟรวมถึงงานระบบ งานเทคนิค กฎหมายที่เกี่ยวข้อง จนสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการออกแบบอาคารได้
- 1.4.3 ทำให้ทราบถึงการออกแบบพิพิธภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับรถไฟ

1.5 ขอบเขตของการศึกษาวิทยานิพนธ์

- 1.5.1 ศึกษาถึงระบบและโครงสร้างองค์กรที่ดำเนินการบริหารโครงการ
- 1.5.2 ศึกษาพื้นที่โครงการ ศักยภาพ ข้อจำกัดต่างๆในทางกายภาพ สภาพเศรษฐกิจและสังคม สภาพพื้นที่ทางภูมิศาสตร์
- 1.5.3 ศึกษาถึงทฤษฎีในการออกแบบพิพิธภัณฑ์รถไฟ รวมถึงงานระบบและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
- 1.5.4 ศึกษาถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 9 แผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ผังแม่บทการรถไฟแห่งประเทศไทย
- 1.5.5 ศึกษาถึงผลกระทบของโครงการที่มีต่อชุมชนเมือง
- 1.5.6 ศึกษาพฤติกรรม ความต้องการในการใช้พื้นที่ใช้สอยในโครงการประเภทพิพิธภัณฑ์

- 1.5.7 วิเคราะห์ถึงจำนวนผู้เข้ามาใช้โครงการและหาพื้นที่โครงการ
- 1.5.8 ศึกษาถึงการประสานงานงานระบบซ่อมบำรุงในโครงการประเภทพิพิธภัณฑ์
- 1.5.9 .เพื่อศึกษาการวางแผนและออกแบบอาคารพิพิธภัณฑ์ที่จัดแสดงเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม ผสมผสานเทคโนโลยีสมัยใหม่ประยุกต์ทำให้เกิดเป็นสถาปัตยกรรมที่มีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง
- 1.5.10 เพื่อศึกษาการออกแบบที่วางภายในอาคารเพื่อจัดการแสดงงานและโบราณวัตถุ
- 1.5.11 เพื่อศึกษาลักษณะความต้องการของผู้ใช้โครงการ
- 1.5.12 เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยต่างๆที่มีผลต่อการออกแบบอาคารประเภทพิพิธภัณฑ์ เช่น ที่ตั้ง โครงการ สภาพแวดล้อม กฎหมาย เทศบัญญัติ งานระบบที่เกี่ยวข้อง

1.6 วิธีการศึกษาวิทยานิพนธ์

1.6.1การเก็บรวบรวมข้อมูล

เป็นการเก็บข้อมูลทั้งข้อมูลแบบปฐมภูมิ และข้อมูลแบบทุติยภูมิ เพื่อให้

-ได้ข้อมูลทางด้านการออกแบบอาคารประเภทพิพิธภัณฑ์ (ศึกษาจากเอกสารและกรณี

ตัวอย่าง)

-ข้อมูลทางด้านสถิติต่างๆเกี่ยวกับการท่องเที่ยว (ศึกษาจากเอกสาร)

1.6.2ศึกษาแนวความคิดและนำมาวิเคราะห์เพื่อการออกแบบ

-การนำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมมาวิเคราะห์และสร้างแนวความคิดในการออกแบบตัว

อาคารและวางแผนโครงการ

-การนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์กรณีศึกษามองกับแนวความคิด

ในการออกแบบ เพื่อถ่ายทอดออกมาเป็นรูปแบบทางสถาปัตยกรรม

1.6.3การสรุปเพื่อนำไปออกแบบ

-รายละเอียดเกี่ยวกับทำเลที่ตั้งของโครงการ

-รายละเอียดเกี่ยวกับเนื้อเรื่องและการจัดแสดงงาน

-รายละเอียดด้านความสัมพันธ์ของพื้นที่ใช้สอยของโครงการ

-รายละเอียดด้าน กฎหมาย เทศบัญญัติ และระบบสนับสนุนโครงการ

1.6.4ขั้นตอนการออกแบบ

-กำหนดแนวคิดหลักเพื่อจัดทำเป็นทางเลือกในการออกแบบ(schematic)แล้วนำมา

วิเคราะห์และประเมินทางเลือกที่มีความเป็นไปได้มาพัฒนาตามขั้นตอนต่อไป

-นำทางเลือกที่มีความเป็นไปได้มาพัฒนาเพื่อให้เป็นแบบที่สมบูรณ์

-จัดทำแบบขั้นสมบูรณ์

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.7.1 ประโยชน์แก่ผู้ทำโครงการ

- ได้ศึกษาวิเคราะห์และออกแบบอาคารประเภทพิพิธภัณฑ์
- ได้ศึกษากระบวนการทำโครงการเพื่อการออกแบบ
- ได้ศึกษากฎหมาย เทคโนโลยี ระบบสนับสนุน สิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการออกแบบ

โครงการประเภทพิพิธภัณฑ์

1.7.2 ประโยชน์ที่ได้จากโครงการ

- ส่งเสริมให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์และดูแลมรดกทางวัฒนธรรม
- ส่งเสริมภาพลักษณ์อันดีให้แก่การรถไฟแห่งประเทศไทย
- พัฒนาการใช้พื้นที่ว่างเปล่าของการรถไฟให้เกิดประโยชน์ และนำมาซึ่งรายได้

1.8 แหล่งค้นคว้าข้อมูล

1.8.1 ห้องสมุด และศูนย์บริการวิชาการ เพื่อศึกษาค้นคว้าข้อมูลทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบ

โครงการ

1.8.2 การรถไฟแห่งประเทศไทย

1.8.3 สำนักผังเมือง สำหรับข้อมูลการจัดทำผังเมืองรวม แผนที่ รายละเอียดที่ตั้งโครงการเพื่อการ

ออกแบบ

1.8.4 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำหรับข้อมูลและสถิติการท่องเที่ยว

1.8.5 สถานที่จริงในการสังเกตวิเคราะห์ และการทำกรณีศึกษา(case study)